

Yttrande angående promemorian ”En särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning av yrkesverksamma”, U2025/01339

C 2025-0770

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande angående promemorian ”En särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning av yrkesverksamma”, U2025/01339

Chalmers tekniska högskola AB (Chalmers) har tagit del av promemorian ”En särskild ersättningsmodell för omställning och vidareutbildning av yrkesverksamma”. Promemorian har diskuterats i olika forum där representanter för rektorsfunktionen, Chalmers grundutbildning, uppdragsutbildning och nyttiggörande, liksom Student- och utbildningsavdelning och controller med ansvar för grundutbildning deltagit. Arbetet med remissvaret har letts av rådgivare Mattias Bingerud.

Sammanfattande kommentar

Chalmers ser positivt på att regeringen vill stärka möjligheterna för yrkesverksamma att delta i högre utbildning. Den föreslagna särskilda ersättningsmodellen riskerar dock att bli för snävt utformad, leda till ökad administration och detaljstyrning, skapa undanträngningseffekter i befintlig utbildning och främja ineffektiv resursanvändning.

Chalmers anser att förslaget bör omarbetas i grunden och uppmanar regeringen att avstå från att införa den föreslagna modellen, att utreda alternativa lösningar inom ramen för befintliga styrsystem för att säkerställa att det livslånga lärandet kan utvecklas utan ökad detaljstyrning och administration.

Chalmers står gärna till förfogande för fortsatt dialog om hur högskolesektorn bäst kan möta samhällets behov av livslångt lärande och de förutsättningar som kan främja detta.

Yttrande angående promemorian ”En särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning av yrkesverksamma”, U2025/01339

C 2025-0770

Specifika kommentarer

Chalmers står i hög grad bakom de synpunkter som Sveriges universitets- och högskoleråd (SUHF) har inkommit med. Nedan lyfts därför endast sådant fram där Chalmers har ett eget perspektiv eller som Chalmers särskilt vill understryka.

- Den föreslagna modellen detaljstyr mot ett visst utbildningsformat utan hänsyn till att även andra format är lämpliga för vidareutbildning och omställning. Kurser som företrädesvis ges på distans och omfattar 1,5-5,5 hp med som mest 75% studietakt och där merparten av deltagarna är yrkesverksamma är ett välfungerande format i flera sammanhang, men vår erfarenhet är att denna studentgrupp även efterfrågar t.ex. poänglösa kurser, enstaka eller paket av kurser som sker i samläsning med övrig utbildning, samt kurser som har större omfattning och går på helfart. Att detaljstyra till ett visst format riskerar att begränsa tillgången till utbildning för omställning och vidareutbildning och minskar möjligheten att utveckla alternativa, innovativa utbildningsformat. Vår bild är att lärosätena själva utifrån den egna kontexten kan bedöma vilket typ av utbildningsutbud som är bäst lämpat att möta behovet av vidareutbildning och omställning, och då även med de som tillfälligt är utanför arbetsmarknaden som målgrupp.
- Förslaget skulle innebära kraftigt utökad administration för lärosätena utan att den ger ett värdeskapande mervärde. Exempel på detta är att lärosätena måste dokumentera för varje kurs vilken typ av ersättning den ska få och dess arbetsmarknadsrelevans, att lärosätena måste ta fram en egen modell för de tre ersättningsnivåerna och sedan bedöma kurser gentemot den och att medel för kursutveckling måste ansökas om i särskild ordning.
- Det sätt på vilket omfördelningen av takbelopp mellan lärosäten föreslås fungera i modellen motverkar principen om långsiktighet och förutsägbarhet i finansieringen. Två parallella ersättningssystem där det (genom kravet på studentgruppens ålderssammansättning i varje enskild kurs) på förhand är osäkert vilken av modellerna som används för vilken kurs försvårar planering och leder till att risken för att utveckla denna typ av kurser blir lärosätets, tvärt emot förslagets intention att minska risken för lärosätena.
- Förslaget riskerar att leda till ineffektiv användning av lärarresurser. Den föreslagna modellen optimerar mot så små kurser som åtta deltagare per tillfälle och de olika ersättningsnivåerna

Yttrande angående promemorian ”En särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning av yrkesverksamma”, U2025/01339

C 2025-0770

för kurser beroende på hur resurskrävande de är gör att incitamentet är lågt att designa kurser på ett resurseffektivt sätt med avseende på till exempel lärartid.

- Då förslaget innebär att medel inte tillförs samtidigt som den premierar små kurser med större tilldelning riskerar det att leda till en undanträngning av till exempel av samhället starkt efterfrågad yrkesutbildning i programform.
- Skräddarsydd uppdragsutbildning har en viktig roll i kompetensutvecklingen i Sveriges näringsliv. Den föreslagna modellen riskerar att skapa förväntningar om att anställdas fort- och vidareutbildning primärt ska ske mha. denna typ av statligt finansierade kurser, som inte kommer att kunna vara lika välanpassade till ett företags unika sammanhang som uppdragsutbildning.
- Promemorian berör endast ersättningen för denna typ av utbildning. Det är viktigt att hela ekosystemet för vidareutbildning och omställning adresseras, till exempel vidareutveckling av det nationella studiedokumentationssystemet Ladok så att det kan användas för portabla studieintyg enligt europeisk förlaga.
- I promemorian beskrivs den demografiska utvecklingen och dess konsekvenser på en övergripande nivå. De minskande födseltalen och den ökande medelåldern i åldersspannet 45-67 kommer dock att få kraftiga och långvariga konsekvenser vilket bör lyftas fram tydligare som motiv till det kraftigt ökande behovet av omställning och vidareutbildning. Dels sjunker snabbt antalet möjliga, unga studenter för våra lärosäten, dels ökar andelen yrkesverksamma personer mellan 45-67 som sannolikt i större utsträckning inte besitter tillräckligt aktuella tekniska kunskaper för att bibehålla sin expertis och därmed sin konkurrenskraft. Det är viktigt att utredningen genomför djupare scenarioanalyser för exempelvis år 2030 och 2040, för att tydligt påvisa det starka behovet av utbildning av yrkesverksamma för att bibehålla stark svensk innovations- och konkurrenskraft.

Göteborg, 19 september 2025

Mattias Bingerud, rådgivare, på uppdrag av Martin Nilsson Jacobi, rektor och VD för Chalmers tekniska högskola AB